

Adders op het Hijkerfeld 16 jaar gevolgd

Het Hijkerfeld is een natuurgebied van 800 hectare en ligt tussen Assen en Beilen. Al vanaf 1995 is Dick van Dorp er bezig met monitoringsonderzoek naar Adders (*Vipera berus*). Sinds 1999 fotografeert hij zoveel mogelijk dieren wat individuele herkenning (aan kop-schilden) mogelijk maakt. In de loop van de tijd zijn ook veel gegevens verzameld over lengte, gewicht, weersomstandigheden en andere bijzonderheden. De enorme hoeveelheid data op basis van 6645 vangsten die dit opleverde, is verwerkt en geanalyseerd door Rolf van Leeningen. In zijn lijvige rapport van april 2014 zijn de onderzoeksgegevens breed gepresenteerd. Het levert een scala aan informatie op over ontwikkeling en levenscyclus van individuele dieren, terreingebruik door de seizoenen, migratie tussen subpopulaties en nog veel meer. De gegevens bieden goed vergelijkingsmateriaal voor populatieonderzoeken in andere gebieden en leveren aanknopingspunten om tot een betere bescherming en beheer van addergebieden te komen. Hoeveel adders er op het Hijkerfeld voorkomen is nog altijd niet met zekerheid te zeggen. De onderzoekers schatten ruim 2000 dieren.

Adder op het Hijkerfeld (foto: Hanna Schipper)

Ondanks het enorme aantal vangsten duiken er nog altijd onbekende dieren op. Gemiddeld bestaat 80% van de vangsten elk jaar toch weer uit nog niet eerder gevangen exemplaren. Hervangsten treden vooral in de eerste twee jaar na de eerste vangst op, om daarna snel af te nemen. Slechts één maal werd een dier pas na 9 jaar voor het eerst teruggevangen. In de tussentijd heeft zo'n dier zich verborgen weten te houden. Uit het onderzoek komt onder meer naar voren dat de Hijkerfeld-adders erg honkvast zijn. Het overgrote deel van

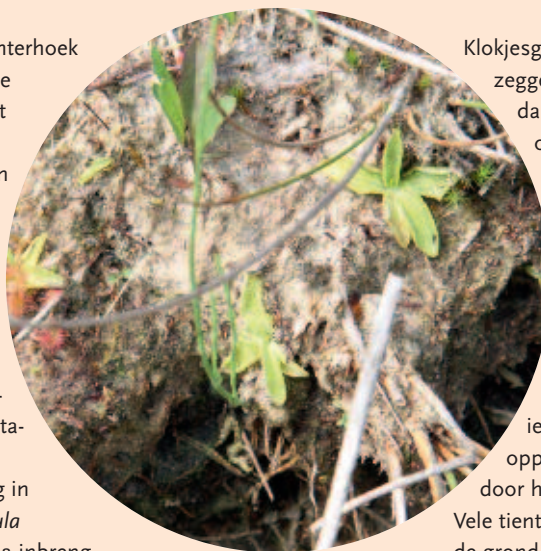
de dieren werd binnen enkele 10-tallen meters teruggevangen. De maximale vastgestelde verplaatsing is 2656 meter, terwijl 162 meter gemiddeld is. Eén vrouwtjesadder werd in haar tiende levensjaar slechts 138 meter van haar oorspronkelijke vangplek aangetroffen. Ook is er gekeken naar de plaatstroutheid aan winterverblijven. Ongeveer 27% van de Adders blijkt plaatstrou te zijn, terwijl 45% van de onderzochte Adders gebruik lijkt te hebben gemaakt van twee of meer overwinteringsplekken. Het onderzoek naar de Adders van het Hijkerfeld loopt nog altijd door.

Bertil Zoer, medewerker Onderzoek & Planning

Geldersch Landschap en Kasteelen

Gewroet Wilde zwijnen leidt tot nieuwe groeiplaatsen Vetblad

Op diverse plaatsen op de Veluwe en in de Achterhoek zijn door Geldersch Landschap en Kasteelen de afgelopen jaren tientallen hectaren vochtige tot natte schraallanden hersteld op locaties waar kwelindicatoren, zoals Dotterbloem, Holpijp en Bronkruid nog aanwezig waren. Meestal zijn deze projecten voorafgegaan door ecohydrochemisch vooronderzoek o.a. door B-ware, waarbij de venige bovenlaag werd verwijderd tot op het kale zand. Na het afgraven van de toplaag ontwikkelde de vegetatie zich in de richting van Veldrusgraslanden, Kleine zeggen-gemeenschappen, of zelfs trilveenachtige vegetaties of blauwgraslandachtige schraallanden. Opmerkelijk is hierbij de explosieve uitbreiding in sommige graslanden van het Vetblad (*Pinguicula vulgaris*). Deels gebeurde dit spontaan, deels na inbreng van hooi uit naastgelegen schraallanden. Op diverse plaatsen lijkt Vetblad zich blijvend te vestigen, meestal in open schrale vegetaties met een (zeer) lage productie; deels geholpen door kleinschalig plaggen, deels door gewroet van Wilde zwijnen. Op Staverden is in 2001-2002 een stuk voormalig grasland/boulevard geplagd. Langs een kwelstroompje is een 10-30 meter brede strook tot net boven het grondwaterniveau afgegraven. Onder andere Beenbreek,

Vetblad (foto: Wim Geraedts)

Klokjesgentiaan, Dopheide, Blauwe zegge, Dwergzegge, Blauwe knoop, Kleine en Ronde Zonnedauw vestigden zich hier, evenals Gevlekte orchis en Welriekende nachtorchis. Waarschijnlijk zijn de zaden verspreid door de maaimachines die ook in het nabijgelegen gebied van de Leemputten e.o. zijn gebruikt. Het Vetblad vestigde zich aanvankelijk aarzelend. De locaties verdwenen later weer deels door veenmosgroei of door het dichter worden van de vegetatie. Tijdens de afgelopen strenge winters gebeurde er iets opmerkelijks. Wilde zwijnen wroetten de oppervlakkig bevroren bovengrond om, waardoor hele schollen vegetatie werden omgekeerd. Vele tientallen vetbladplanten kwamen daardoor onder de grond terecht. Op deze nieuwe kale plekken kiemden spontaan vele honderden zo niet duizenden nieuwe vetbladplantjes. Ook uit broedknoppen en vanuit losse bladeren ontstonden weer nieuwe planten. Langs wildpaadjes (zwijnen, edelherten en reeën) bleef de vegetatie open, genoeg voor blijvende vestiging van Vetblad. Vele honderden exemplaren zijn er nu in het voorjaar te bewonderen.

Wim Geraedts, ecooloog visie, evaluatie en beleid